

Sygn. akt VI ACa 440/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 sierpnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ryszard Sarnowicz

Sędzia SA – Krzysztof Tucharz (spr.)

Sędzia SA – Irena Piotrowska

Protokolant: – sekr. sądowy Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 21 sierpnia 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) z siedzibą w P.

przeciwko (...) Spółce z o.o. z siedzibą w S.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 13 stycznia 2012 r.

sygn. akt XVII AmC 6/10

I. oddala apelację,

II. zasądza od (...) Spółki z o.o. z siedzibą w S. na rzecz (...) z siedzibą w P. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 stycznia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uwzględnił powództwo wniesione przez (...) z siedzibą w P. (na podstawie art. 479³⁸ § 1 k.p.c.) przeciwko (...) sp. z o.o. z siedzibą w S., w ten sposób, iż uznał za niedozwolone i zakazał pozwanej spółce wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy p.n. „Regulamin programu lojalnościowego (...)” o treści „wszelkie zmiany w niniejszym Regulaminie będą obowiązywały od dnia ich ogłoszenia w siedzibie (...) lub na stronie internetowej(...)”.

Stosownie do wyniku sprawy Sąd obciążył stronę pozwaną obowiązkiem zwrotu powodowi kosztów postępowania, nakazał pobrać od niej, na rzecz Skarbu Państwa, nieuiszczoną opłatę od pozwu i zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, na koszt spółki (...).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

Pozwana spółka prowadzi działalność gospodarczą polegającą m.in. na sprzedaży ekskluzywnej biżuterii i zegarków, stosując w kontaktach handlowych z przedsiębiorcami wzorzec umowy o nazwie „Regulamin programu lojalnościowego (...)” zawierający przytoczone wyżej postanowienie.

Analizując treść tego dokumentu Sąd uznał, że ma on charakter wzorca umowy. Został on w całości przygotowany przez pozwanego przedsiębiorcę i jest on, jako całość, skierowany do wszystkich konsumentów bez możliwości zmian istniejących tam postanowień. Treść ukształtowanego jednostronnie przez stronę pozwaną stosunku obligacyjnego pozwala konsumentowi, który stał się stroną takiej umowy, dochodzić roszczeń o spełnienie warunków regulaminu i uzyskania określonych rabatów lub promocji.

Przedmiotowy regulamin jest szczególną postacią wzorca, o którym mowa w art. 348 § 1 k.c. i podlega abstrakcyjnej kontroli Sądu w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Pozwana spółka nie zgłosiła żadnego dowodu na poparcie twierdzenia, że nie używała w obrocie z konsumentami wskazanego wzorca mimo, iż to na niej spoczywał ciężar wykazania tej okoliczności.

Natomiast powód przedstawił, jako dowód, wydruk dokumentu p.n. „Regulamin programu lojalnościowego (...)” ze strony internetowej pozwanego a następnie dokonał w dniu 30 marca 2010 r. notarialnego potwierdzenia zgodności kolejnego wydruku owego Regulaminu z jego treści widniejącą w Internecie pod adresem: (...), Sąd oddalił wniosek pozwanej spółki o przeprowadzenie dowodu z akt sprawy, w których badana była treść postanowień programów lojalnościowych stosowanych przez takich przedsiębiorców jak: (...), (...) S.A. i (...) S.A. gdyż po pierwsze: nie wskazano konkretnych dokumentów, które miałyby stanowić dowód w niniejszej sprawie a ponadto sformułowana przez pełnomocnika tej strony teza dowodowa nie wskazuje – w jaki sposób dowód ten byłby przydatny dla rozstrzygnięcia powstałego tu sporu.

Sąd uznał, że zakwestionowany przez powoda zapis nosi, w świetle art. 385¹ § 1 k.c. cechy abuzywności.

Zdaniem Sądu, każda zmiana treści wzorca umownego jest istotna z punktu widzenia interesów konsumenta. Tymczasem zakwestionowana klauzula nie wskazuje ważnych powodów, dla których pozwany byłby jednostronnie uprawniony do dokonania zmiany wzorca a tym samym również umowy zawartej z klientem.

Poza tym zawierane przez pozwanego z konsumentami umowy nie dotyczą drobnych, bieżących spraw życia codziennego co wyklucza możliwość związania wzorcem, na zasadzie uznania, że druga strona mogła z łatwością dowiedzieć się o jego treści.

Zmiana treści wzorca wymaga jej udostępnienia konsumentowi i stworzenie mu możliwości wypowiedzenia umowy, jeżeli nie akceptuje on takiej zmiany.

Jako bezzasadny Sąd uznał zarzut pozwanej, że roszczenie powoda pozostaje w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego (art. 5 k.c.).

Sąd wskazał, że powodowe (...) jest przedstawicielem konsumentów, broniącym jego praw i z tych względów niedopuszczalnym byłoby ograniczenie mu prawa do sądu i możliwości składania przeciwko pozwanemu większej ilości pozwów, a nadto tego rodzaju zarzut nie może skutecznie podnosić strona, która sama narusza przepisy prawa.

Powyższy wyrok zaskarżyła w całości pozwana spółka zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na wynik sprawy, a w szczególności:

- art. 233 k.p.c. przez odmowę przeprowadzenia wnioskowanych przez pozwanego dowodów z dokumentów znajdujących się we wskazanych przez pozwanego aktach sprawy;

- art. 228 k.p.c. wskutek nieuwzględnienia faktów znanych Sądowi I instancji z urzędu;

2) naruszenie prawa materialnego, a w szczególności:

- art. 384 k.c. i 385¹ k.c. przez błędną ich wykładnię skutkującą niewłaściwym zastosowaniem;
- art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

Powołując się na te zarzuty strona pozwana wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda, na rzecz skarżącej kosztów postępowania za obie instancje a jako ewentualny zgłosiła wniosek o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sadowi pierwszej instancji.

Powód wnosił o oddalenie apelacji w całości i przyznanie mu od pozwanej kosztów postępowania w instancji odwoławczej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie może odnieść zamierzonych skutków prawnych.

Zarzut naruszenia przepisu art. 385¹ k.c. jest bezzasadny z następujących względów.

Po pierwsze – Regulamin zawierający sporne postanowienie jest szczególną postacią wzorca umowy w rozumieniu art. 384 § 1 k.c.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 stycznia 2011 r. sygn. I CSK 218/10 publ. M.Prawn. 2011/18/997-998 – treść takiego dokumentu jest ustalona przez jedną ze stron i nie będąc on umową stanowi odrębny od niej wzorec, którego postanowienia podlegają sądowej kontroli o charakterze abstrakcyjnym w postępowaniu w sprawach gospodarczych, regulowanym przepisami art. 479^{3b}-479⁴⁵ k.p.c.

Natomiast umowa zawarta między stroną, będącą twórcą wzorca umowy i jej kontrahentem – adresatem wzorca jest odrębną czynnością prawną kreującą węzeł obligacyjny.

W rozpatrywanej tu sprawie przedmiotem kontroli sądowej były jedynie postanowienia samego wzorca umowy (opracowanego wyłącznie przez pozowaną spółkę) bez konieczności badania umowy, której druga strona stał się konsument.

Bez znaczenia jest zatem przytaczana w apelacji argumentacja jakoby w praktyce pozwany zawierał umowy z klientami w oparciu o powszechnie obowiązujące przepisy prawa oraz że nie stosował ani nie stosuje w odniesieniu do tych umów jakichkolwiek wzorców umownych które to twierdzenie miało nota bene gołosłowny charakter.

Jest przy tym rzeczą oczywistą, że postanowienia przedmiotowego regulaminu nie kreują same przez się jakiegokolwiek umowy.

Po drugie – nie ma racji skarżący utrzymując, że gdyby nawet uznać, że mamy tu do czynienia ze wzorcem umowy to i tak zakwestionowane postanowienie nie miało cech, o których mowa w art. 385¹ § 1 k.c. Na te okoliczność pozwana przytacza brzmienie przepisu art. 365¹ k.c., który stanowi, że zobowiązanie bezterminowe o charakterze ciągłym wygasa po wypowiedzeniu przez dłużnika lub wierzyciela z zachowaniem terminów umownych lub zwyczajowych, a w razie braku takich terminów niezwłocznie po wypowiedzeniu.

Skarżący nie wyjaśnia jednak – jaki wpływ miałyby zacytowane wyżej unormowanie na ocenę – czy sporny zapis wzorca nosi cechy abuzywności.

Przedmiotowe postanowienie dotyczy kwestii możliwości dokonywania zmian w regulaminie i momentu od kiedy będą one miały charakter wiążący dla uczestników programu lojalnościowego.

W apelacji brak jest jakiegokolwiek merytorycznej polemiki z argumentacją Sądu Okręgowego, który wyjaśnił – dlaczego uznał powyższą klauzulę za sprzeczną z dobrymi obyczajami i rażąco naruszająca interesy konsumenta.

Stanowisko prezentowane przez Sąd I instancji zasługuje na pełną aprobatę i pozostaje w zgodzie z utrwaloną już linią orzecniczą dotyczącą zagadnienia dopuszczalności dokonywania przez przedsiębiorcę zmian postanowień wzorca umowy (vide: klauzule wpisane do rejestru postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone pod poz. 2004,2133,2231).

Wbrew opinii pozwanej brak było podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie przepisu art. 5 k.c.

Przede wszystkim wypada zauważyć, że w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone zadaniem organizacji społecznej, o której mowa w art. 479³⁸ k.p.c. jest wszczynane postępowanie w interesie konsumentów, jako pewnej zbiorowości i nie sposób tu mówić o istnieniu, po stronie takiej organizacji, prawa podmiotowego, rozumianego, jako wynikająca ze stosunku cywilnoprawnego możliwość postępowania danego podmiotu w sposób określony przez normy prawne. Nadużycie prawa jest instytucją prawa materialnego i nie jest dopuszczalne jej stosowanie do oceny czynności regulowanych przez przepisy prawa procesowego np. wytaczania powództw. Niezależnie od tego słusznie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na niemożność skutecznego powoływania się na klauzule generalne w sytuacji, gdy osoba podnosząca taki zarzut sama nie stosuje się do obowiązujących norm prawnych.

Prowadzony przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rejestr postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone ma m.in. na celu umożliwienie przedsiębiorcom konstruowania różnego rodzaju wzorców, które nie będą w swej treści zawierały zapisów niekorzystnych dla konsumenta, z punktu widzenia dyspozycji art. 385¹ § 1 k.c.

Jeżeli zaś chodzi o ilość składanych przez powodowe(...) (w odniesieniu do danego wzorca umowy) pozwów to nie ma racji skarżący, twierdząc iż dochodzi w ten sposób do wypaczenia intencji ustawodawcy, jaką było wyeliminowanie z obrotu wadliwego wzorca.

W przypadku objęcia jednym pozwem wszystkich zakwestionowanych postanowień wzorca umowy wyrok Sądu musi zawierać odrębne rozstrzygnięcie odnośnie każdej ze spornych klauzul.

Nie ma zatem formalnych przeszkód aby przedmiotem jednego pozwu mogło stać się tylko jedno postanowienie i strona powodowa ma prawo tak formułować swoje roszczenia wraz z żądaniem zasądzenia od przeciwnika stosownych kosztów postępowania.

W żadnym wypadku powyższe okoliczności nie mogą prowadzić do oddalenia powództwa.

Natomiast można ewentualnie rozważyć, czy w okolicznościach konkretnej sprawy nie powinien mieć zastosowania przepis art. 102 k.p.c. zawierający, zasadę słuszności w zakresie rozstrzygania o kosztach procesu ale zarzutu naruszenia cytowanej wyżej normy skarżący nie podniósł w swojej apelacji.

Oczywiście chybiony jest zarzut, że Sąd I instancji pozbawił pozwaną spółkę możliwości obrony jej praw przez odmowę dopuszczenia dowodów z dokumentów znajdujących wie we wskazanych tam aktach zakończonych spraw.

Wprawdzie nie sposób odmówić racji skarżącemu gdy zarzuca on Sądowi Okręgowemu, iż ten błędnie przyjął, że pozwany wnioskował jedynie o przeprowadzenie dowodów z akt tych spraw a nie z konkretnych dokumentów (regulaminów) tym niemniej fakt ten pozbawiony był istotnego znaczenia w sytuacji gdy słusznie Sąd podkreślił, iż dowody te nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zadaniem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest dokonanie abstrakcyjnej kontroli określonych postanowień danego wzorca i nie powinno być przedmiotem zainteresowania Sądu zagadnienie – jak formułowane są pewne zapisy w analogicznych wzorcach innych przedsiębiorców.

Ubocznie należy zauważyć, że prawidłowo sformułowany zarzut dotyczący podniesionej wyżej kwestii powinien wskazywać naruszenie przepisu art. 217 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. a nie art. 233 k.p.c. który odnosi się do oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Co się tyczy zarzutu naruszenia przepisu art. 228 k.p.c. to również był on bezzasadny gdyż o tym, czy dany fakt jest powszechnie znanym w znaczeniu procesowym decyduje wyłącznie Sąd, a poza tym gdyby nawet założyć, iż posiadał on wiedzę o treści regulaminów to jak już była o tym mowa powyższa okoliczność jest zupełnie indyferentna dla sposobu rozstrzygnięcia poddanego tu pod osąd Sądu sporu.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny dzieląc w całości ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne Sądu Okręgowego uznał wniesioną apelację za pozbawioną uzasadnionych podstaw prawnych, co skutkuje jej oddaleniem z mocy art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto zgodnie z art. 98 i 99 k.p.c. w zw. z art. 108 § 2 k.p.c. oraz w zw. z § 14 ust. 3 pkt. 2 i § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...) (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

bk